

ระเบียบวิธีวิจัย และ ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ และวิธีการเก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างคือบิดาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาล จำนวน 5 โรงเรียน และ โรงเรียนเอกชน จำนวน 15 โรงเรียน โดยแหล่งข้อมูลดังกล่าวได้รับความอนุเคราะห์จาก คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และ คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (ปี พ.ศ. 2537) และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ดังนั้น กลุ่มประชากรที่อยู่ในข่ายการสำรวจ คือ บิดาที่มีบุตรกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร (จากตัวอย่างที่สุ่มได้) และอยู่กับบุตรเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี ซึ่งกลุ่มประชากรเป้าหมายดังกล่าวนี้ จะไม่รวมครัวเรือนพิเศษครัวเรือนสถาบัน และครัวเรือนชาวต่างประเทศที่มีเอกลักษณ์ทางการทูต

การเก็บข้อมูลใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กับคุณครูประจำชั้นในแต่ละชั้น (ที่ทำการสุ่มได้) และนำแบบสอบถามดังกล่าวฝากให้บุตรนำไปให้บิดากรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง และนัดวันมารับแบบสอบถามคืนจากคุณครูประจำชั้น

การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (Stratified Two-stage Sampling) โดยแบ่งเป็นการเลือกโรงเรียนเป็นการเลือกหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 1 และการเลือกรายชื่อนักเรียนในแต่ละห้องเรียนเป็นการเลือกหน่วยตัวอย่างขั้นที่ 2

1. การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1

การเลือกตัวอย่างโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร โดยใช้รายชื่อโรงเรียนรัฐบาล จากคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในปีพ.ศ. 2537 และรายชื่อโรงเรียนเอกชนจากคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในปีพ.ศ. 2537 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดยการสุ่มอย่างมีระบบนี้จะใช้ได้ในกรณีที่หน่วยต่างๆของประชากร

มีการเรียงลำดับกันอยู่ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2536: 170) ซึ่งในการศึกษารังนี้ รายชื่อที่ได้จาก แหล่งข้อมูลดังกล่าวนั้น ได้เรียงลำดับตามตัวอักษรของเขตทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น โรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานครนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 46 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 843 โรงเรียน สัดส่วนของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนนั้นที่ใช้ในการสุมจะมีอัตราส่วน เท่ากับ 1:3 ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนจำนวน 15 โรงเรียน และโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 5 โรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากสัดส่วนระหว่างโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนดังกล่าวมีความแตกต่างกันมาก ผู้วิจัยจึงได้ใช้สัดส่วนของโรงเรียนรัฐบาลถึง 5 โรงเรียนดังกล่าว เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายเพียงพอ ดังนั้นรวมจำนวนโรงเรียนที่ตกอยู่ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 โรงเรียน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 โรงเรียนเอกชน จำนวนที่ได้จากการสุม 15 โรงเรียน ดังนี้

- 1.1.1 โรงเรียนสวนบัว
- 1.1.2 โรงเรียนอมรินทร์ราชม (เปรมประชาวัฒนา)
- 1.1.3 โรงเรียนอนุบาลกน็อย
- 1.1.4 โรงเรียนอนุบาลพรพิมพ์
- 1.1.5 โรงเรียนอนุบาลกุลวรรณ
- 1.1.6 โรงเรียนอนุบาลเสริมสุขี
- 1.1.7 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา
- 1.1.8 โรงเรียนอนุบาลชวนชื่น
- 1.1.9 โรงเรียนอนุบาลเล็กประสุร
- 1.1.10 โรงเรียนอนุบาลสร้งสรรค์
- 1.1.11 โรงเรียนนวลวรรณศึกษา
- 1.1.12 โรงเรียนอนุบาลชุตินา
- 1.1.13 โรงเรียนอนุบาลพรสุคามันบุรี
- 1.1.14 โรงเรียนอนุบาลถนนอมบุตร
- 1.1.15 โรงเรียนอนุบาลจันทร์เจ้า

1.2 โรงเรียนรัฐบาล จำนวนที่ได้จากการสุม 5 โรงเรียน ดังนี้

- 1.2.1 โรงเรียนวัดมหาบุศย์

- 1.2.2 โรงเรียนคาราคามวิทยา
- 1.2.3 โรงเรียนพญาไท
- 1.2.4 โรงเรียนวัดโสมนัส
- 1.2.5 โรงเรียนวัดอมรินทราราม

2. การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2 โดยใช้บัญชีรายชื่อของนักเรียนอนุบาลทั้งหมด (ทุกชั้นปี) ของแต่ละโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (ดังเช่นขั้นตอนที่ 1) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนไว้ 50 ชุด รวม 20 โรงเรียนทั้งจากโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชน จะมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 1000 ราย

ลักษณะของแบบสอบถาม

ในการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานครนั้น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้นั้น จะเป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามให้ผู้ตอบตอบเอง (Self-administered questionnaire) ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้กรอกแบบสอบถามเกิดความสบายใจ และให้ข้อมูลตามความเป็นจริง และนอกจากนี้คำตอบที่ได้นั้นจะตรงตามความเป็นจริงตามความคิดเห็นของผู้ตอบด้วย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2536: 231) โดยจะนำแบบสอบถามไปยังครูประจำชั้นของนักเรียนที่ตกเป็นกลุ่มประชากรเป้าหมาย และฝากให้เด็กนักเรียนไปยังบิดา และนัดวันรับแบบสอบถามคืน และรายละเอียดของแบบสอบถามจะประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพ สถานภาพ อาชีพ อาชีพของภรรยา สถานภาพอาชีพของภรรยา รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ระดับการศึกษา แบบของครอบครัว การช่วยงานบ้านของบิดา จำนวนบุตรของบิดา อายุบิดา ระยะเวลาสมรส และผู้ดูแลบิดาในวัยเด็ก

2. แบบบันทึกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา รวมจำนวนทั้งสิ้น 41 ข้อคำถาม ประกอบด้วย 5 ส่วนใหญ่ ดังนี้

- 2.1 ส่วนแบบวัดพฤติกรรมการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร
- 2.2 ส่วนแบบวัดพฤติกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร
- 2.3 ส่วนแบบวัดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของบุตรขณะบุตรปกติและเจ็บป่วย
- 2.4 ส่วนแบบวัดพฤติกรรมการปกป้องคุ้มครองอันตรายแก่บุตร
- 2.5 ส่วนแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม

ส่วนการให้คะแนนในแบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรนั้น จะแบ่งตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (โสพิณ สุวรกุล, 2535: 41)

ไม่เคยทำเลย หมายถึง เมื่อผู้ตอบเห็นว่าไม่เคยปฏิบัติต่อบุตรเช่นข้อความนั้นเลย (ให้ 0 คะแนน)

ทำเป็นบางครั้ง หมายถึง เมื่อผู้ตอบเห็นว่าได้ปฏิบัติต่อบุตรตามข้อความนั้นเป็นบางครั้งหรือนาน ๆ ครั้ง (ให้ 1 คะแนน)

ทำเป็นส่วนใหญ่ หมายถึง เมื่อผู้ตอบเห็นว่าได้ปฏิบัติต่อบุตรตามข้อความนั้น เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ทุกครั้ง (ให้ 2 คะแนน)

ทำเป็นประจำ หมายถึง เมื่อผู้ตอบเห็นว่าได้ปฏิบัติต่อบุตรตามข้อความนั้นทุกครั้ง (ให้ 3 คะแนน)

ดังนั้น คะแนนในการวัดพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดา สามารถนำมารวมเพื่อวัดเป็นค่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ดังเกณฑ์ต่อไปนี้ (โสพิณ สุวรกุล, 2535: 27)

1. ค่าคะแนนเมื่อรวมแล้ว อยู่ในช่วง 0 - 70 คะแนน หรือ อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 57 ก็แสดงว่าบิดานั้นจะมีระดับของการแสดงพฤติกรรมต่ำ
2. ค่าคะแนนเมื่อรวมแล้ว อยู่ในช่วง 71 - 100 คะแนน หรือ อยู่ระหว่างร้อยละ 58 ถึง ร้อยละ 81 ก็แสดงว่าบิดานั้นจะมีระดับของการแสดงพฤติกรรมปานกลาง
3. ค่าคะแนนเมื่อรวมแล้ว อยู่ในช่วง 101 - 123 คะแนน หรือ อยู่ระหว่างร้อยละ 82 ถึง หนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ ก็แสดงว่าบิดานั้นจะมีระดับการแสดงพฤติกรรมสูง

การหาความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ

การหาความเที่ยงของแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการเก็บข้อมูลทั้งหมด 730 ราย นำมาหาความเที่ยงของแบบวัดพฤติกรรมของบิดาโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา

(The Alpha - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ซึ่งมีสูตรดังต่อไปนี้
(วิเชียร เกตุสิงห์, 2526 อ้างใน เพชรน้อย สิ่งข้างซ้าย, ศิริพร ชัมภลชิต และทัศนีย์ นะแสง,
2532: 233-234)

$$\alpha = (N/N-1) [1 - (\sum p_i^2 / p_x^2)]$$

เมื่อ	α	คือ สัมประสิทธิ์ของความเที่ยง
	N	คือ จำนวนข้อคำถาม
	p_i^2	คือ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	p_x^2	คือ ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบทั้งหมด

ซึ่งจากการหาค่าความเที่ยง จากข้อคำถามส่วนแบบวัดพฤติกรรม 41 ข้อ จะได้ค่า
สัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.94

หน่วยตัวอย่างของการศึกษา

จากการสุ่มตัวอย่างที่ได้ดังกล่าวข้างต้น หน่วยตัวอย่างคือ ชายที่เป็นบิดาของนักเรียน
โรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร โดยเลือกแจกแบบสอบถามเฉพาะบุตรที่อยู่กับบิดาไม่ต่ำกว่า
1 ปีเท่านั้น ดังนั้น จากการแจกแบบสอบถามทั้ง 20 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียน จะแจก
แบบสอบถาม โรงเรียนละ 50 ชุด และหลังจากที่ในวันมารับแบบสอบถามคืนจากคุณครูประจำ
ชั้นของนักเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างในการสุ่ม พบว่า ในแต่ละโรงเรียนจะได้แบบสอบถามคืนเฉลี่ย
ร้อยละ 75 ตามรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนเอกชน

โรงเรียน	จำนวน	ราย
1.1 โรงเรียนสวนบัว	37	ราย
1.2 โรงเรียนอมรินทร์าราม (เปรมประชาวัฒนา)	35	"
1.3 โรงเรียนอนุบาลนกน้อย	28	"
1.4 โรงเรียนอนุบาลพรนิมิต	47	"
1.5 โรงเรียนอนุบาลกุลวรรณ	22	"
1.6 โรงเรียนอนุบาลเสริมสุขี	37	"

1.7	โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา	จำนวน	46	ราย
1.8	โรงเรียนอนุบาลชวนชื่น	"	35	"
1.9	โรงเรียนอนุบาลเล็กประจักษ์	"	34	"
1.10	โรงเรียนอนุบาลสร้างสรรค์	"	26	"
1.11	โรงเรียนนวลวราวมศึกษา	"	27	"
1.12	โรงเรียนอนุบาลชุติมา	"	39	"
1.13	โรงเรียนอนุบาลพรสุคามีนบุรี	"	24	"
1.14	โรงเรียนอนุบาลถนอมบุตร	"	47	"
1.15	โรงเรียนอนุบาลจันทร์เจ้า	"	34	"
2.	<u>โรงเรียนรัฐบาล</u>			
2.1	โรงเรียนวัดมหาบุศย์	จำนวน	46	ราย
2.2	โรงเรียนดาราคามวิทยา	"	36	"
2.3	โรงเรียนพญาไท	"	46	"
2.4	โรงเรียนวัดโสมนัส	"	35	"
2.5	โรงเรียนวัดอมรินทราราม	"	49	"
รวมหน่วยตัวอย่างทั้งสิ้น			<u>730</u>	"

ข้อจำกัดของข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นการยากที่จะตัดสินว่าบิดาผู้ที่มีส่วนร่วมในการดูแลบุตรมากหรือน้อยเพียงใด อีกทั้งการออกแบบสอบถามนั้น เป็นการออกแบบที่มุ่งเน้นให้ประชากรเป้าหมายเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเอง ดังนั้น ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ตอบแบบสอบถามเอง แต่โดยสรุปแล้วข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ บางส่วนเป็นข้อมูลที่จะได้มาจากการนึกย้อนหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผลดังกล่าวอาจทำให้คำตอบมีความคลาดเคลื่อนได้
2. เนื่องจากผู้วิจัยมิได้เป็นผู้แจกแบบสอบถามโดยตรงแก่บิดา ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะได้แจกแจงและอธิบายแนวทางในการตอบให้ตรงกับความเป็นจริงและจุดมุ่งหมายในการวิจัย แต่

อย่างไรก็ตาม ก็อาจจะมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้

3. การใช้แบบสอบถามให้ผู้ตอบเอง (Self-administered questionnaire) นั้น จะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง ก็คือ บิดาที่ตอบแบบสอบถามนั้นจำเป็นต้องอ่านออกและเขียนได้เท่านั้น ดังนั้น บิดาที่ไม่สามารถอ่านออกและเขียนได้ก็จะได้ไม่ได้ข้อมูลของประชากรกลุ่มนี้ (สุชาติ ประสิทธิ์-รัฐสินธุ์, 2536: 231)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ก. ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

1. การมีส่วนร่วมวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร
2. การมีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร
3. การมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพขณะที่บุตรเป็นปกติและขณะที่บุตรเจ็บป่วย
4. การมีส่วนร่วมปกป้องคุ้มครองอันตรายที่เกิดกับบุตร
5. การมีส่วนร่วมเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม

ข. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

1.1 อาชีพ

1.2 อาชีพของภรรยา

1.3 สถานภาพการทำงาน

1.4 สถานภาพการทำงานของภรรยา

1.5 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน

2. ปัจจัยทางสังคม

2.1 ระดับการศึกษา

2.2 แบบของครอบครัว

2.3 การช่วยงานบ้าน

3. ปัจจัยทางประชากร

3.1 จำนวนบุตร

3.2 อายุ

3.3 ระยะเวลาสมรส

3.4 ผู้ดูแลบิดาในวัยเด็ก

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1. **ชาย** หมายถึง ชายที่เป็นบิดาซึ่งมีบุตรอยู่ในโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ซึ่งตกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจ และจะต้องอยู่ร่วมกับบุตรเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนวันสำรวจ

2. **บุตร** หมายถึง บุตรที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร และตกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้

3. **การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร** หมายถึง การที่บิดาปฏิบัติหรือกระทำต่อบุตรที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับ การวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร การดูแลสุขภาพขณะเป็นปกติและเจ็บป่วย การปกป้องคุ้มครองอันตรายแก่บุตร และการเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม ซึ่งประเมินโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์บิดาของบุตรในโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 **การวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร** หมายถึง การที่บิดาเตรียมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับบุตร เช่น ค่าเล่าเรียน ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น การจัดเตรียมที่นอนให้กับบุตร การจัดเตรียมเสื้อผ้า และเครื่องใช้ต่าง ๆ ของบุตร การวางแผนเกี่ยวกับอนาคตของบุตร เช่น ด้านการเรียน อาชีพ เป็นต้น การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูบุตรจากสื่อต่าง ๆ

3.2 **ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร** หมายถึง การสอนให้บุตรล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังอุจจาระ การสอนให้บุตรใช้ช้อนตักอาหารรับประทานเอง การสอนให้บุตรอาบน้ำและแปรงฟันเอง การสอนให้บุตรยกมือไหว้เมื่อได้รับของขวัญจากผู้อื่น การพาบุตร

ออกไปเดินเล่นนอกบ้าน การสอนให้บุตรรู้จักวิธีการเล่นของเล่นชนิดต่าง ๆ การปล่อยให้บุตรเล่นตามลำพังโดยมีผู้ดูแลอยู่ใกล้ ๆ หางของเล่นที่เหมาะสมกับวัยให้แก่บุตร การเล่นกับบุตรเมื่อมีเวลาว่าง การเล่านิทานหรือเรื่องต่าง ๆ ให้บุตรฟัง การตอบคำถามเมื่อบุตรสงสัย

3.3 การดูแลสุขภาพขณะเป็นปกติและเจ็บป่วย หมายถึง เมื่อยามบุตรปกติ ก็ดูแลทำความสะอาดที่นอนให้แก่บุตร ดูแลขับกล่อมให้บุตรหลับ ลูกขึ้นมากุณบุตรในเวลากลางคืน ดูแลให้บุตรอาบน้ำและแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ดูแลให้บุตรสวมเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ ดูแลให้บุตรได้รับสารอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ดูแลให้บุตรรับประทานอาหารตรงเวลา และเมื่อยามเจ็บป่วย ก็สังเกตอาการผิดปกติหรืออาการป่วยของบุตร พาบุตรไปพบแพทย์ ช่วยดูแลยามบุตรไม่สบาย เช็ดตัวให้บุตรเมื่อมีไข้ ติดตามดูแลการเจ็บป่วยของบุตรอย่างใกล้ชิด

3.4 การปกป้องคุ้มครองอันตรายของบุตร หมายถึง คอชระมัดระวังมิให้บุตรเล่นของที่มีอันตรายคอชระวังอันตรายที่เกิดขึ้นได้กับบุตรภายในบ้าน คอชระวังไม่ให้บุตรอยู่ในสถานที่ที่อาจมีอันตรายได้ ดูแลซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ภายในบ้านที่อาจก่ออันตรายแก่บุตร อธิบายถึงอันตรายของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวแก่บุตร ระมัดระวังไม่ให้อาจมใกล้บุตรหรือกอดจูบขณะตนเองเป็นหวัด พาบุตรไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ด้วยตนเอง หรือบอกให้ญาติพาไป ป้องกันบุตรให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บที่สามารถป้องกันได้ เช่น โรคหวัด ปลอดภัย เป็นต้น

3.5 การเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม หมายถึง การพาบุตรไปพบปะญาติมิตรพี่น้อง ร่วมแก้ไขปัญหากับภรรยาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร เมื่อบุตรโกรธ ก็อธิบายเหตุผลอย่างเหมาะสมกับวัยบุตร ทุกครั้งที่ลงโทษบุตร ก็จะอธิบายสาเหตุที่ลงโทษ มีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับบุตรเพื่อให้บุตรได้รับความอบอุ่น

ดังนั้น คะแนนในการวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดา นำมารวมคะแนนเพื่อวัดเป็นค่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ดังเกณฑ์ต่อไปนี้

1. ค่าคะแนนเมื่อรวมแล้ว อยู่ในช่วง 0 - 70 คะแนน หรือ อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 57 ก็จะแสดงว่าบิดาผู้นั้นจะมีระดับของการแสดงพฤติกรรมต่ำ
2. ค่าคะแนนเมื่อรวมแล้ว อยู่ในช่วง 71 - 100 คะแนน หรือ อยู่ระหว่างร้อยละ 58 ถึง ร้อยละ 81 ก็จะแสดงว่าบิดาผู้นั้นจะมีระดับของการแสดงพฤติกรรมปานกลาง

3. ค่าคะแนนเมื่อรวมแล้ว อยู่ในช่วง 101 - 123 คะแนน หรือ อยู่ระหว่างร้อยละ 82 ถึง หนึ่งร้อยละ 100 ก็จะแสดงว่าบิดาผู้นั้นจะมีระดับการแสดงผลการศึกษาระดับสูง

4. อาชีพของชายและภรรยา หมายถึง อาชีพที่ชายและภรรยาประกอบอยู่ในปัจจุบัน (หรือใน 1 ปีที่ผ่านมา) ซึ่งแบ่งได้คืออาชีพที่ประกอบกิจที่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่เป็นกิจการของตนเอง เช่น ค้าขาย เป็นต้น ซึ่งในที่นี้จะรวมสตรีที่ไม่ทำงานเข้าในกลุ่มอาชีพที่ประกอบกิจที่บ้าน และ อาชีพที่ต้องประกอบกิจนอกบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่วิชาชีพต่าง ๆ เช่น วิศวกร เลขาณูการ กลุ่มงานช่างและบริการ เช่น คนงานก่อสร้าง พนักงานบริการอาหาร พนักงานต้อนรับ เป็นต้น

5. สถานภาพการทำงานของชายและภรรยา หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่ทำงานหรือในธุรกิจ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2533:6) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

5.1 นายจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และได้จ้างบุคคลอื่นเข้ามาทำงานในธุรกิจในฐานะลูกจ้าง

5.2 ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองโดยลำพังผู้เดียว หรืออาจมีบุคคลอื่นมาร่วมกิจการด้วย เพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และไม่ได้จ้างลูกจ้าง

5.3 ลูกจ้าง หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นรายเดือน รายวัน หรือรายขึ้น หรือ เป็นค่าบริการเป็นค่าตอบแทนงานที่ทำ ลูกจ้างแยกออกเป็น 3 ประเภทคือ ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างเอกชน

5.4 ผู้ที่ทำงานให้ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง ผู้ที่ช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างทั้งในไร่นาเกษตร หรือในธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำสถานภาพต่าง ๆ มารวมกลุ่มกัน ได้ดังนี้

1. กลุ่มนายจ้างและบุคคลทำงานให้กับครอบครัว ซึ่งได้แก่ กลุ่มนายจ้างทำธุรกิจกลุ่มบุคคลทำธุรกิจส่วนตัวแต่ไม่มีลูกจ้าง และกลุ่มบุคคลที่ทำงานให้กับครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

2. กลุ่มลูกจ้าง ซึ่งได้แก่ ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน

6. รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ซึ่งรวมรายได้ทั้งหมดจากการทำงานของสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนซึ่งสามารถหาได้ รวมถึงรายได้จากแหล่งอื่นๆ ที่มีใช้ได้มาจากอาชีพที่ประกอบอยู่โดยตรงด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่ม

ของรายได้ของครัวเรือน ไว้ดังนี้

- 6.1 กลุ่มผู้มีรายได้ครัวเรือนต่ำ (16,000 บาทต่อเดือน หรือต่ำกว่า)
- 6.2 กลุ่มผู้มีรายได้ครัวเรือนปานกลาง (16,001 ถึง 35,000 บาทต่อเดือน)
- 6.3 กลุ่มผู้มีรายได้ครัวเรือนค่อนข้างสูง (35,001 ถึง 75,000 บาทต่อเดือน)
- 6.4 กลุ่มผู้มีรายได้ครัวเรือนสูง (75,001 บาทต่อเดือน หรือสูงกว่า)

7. ระดับการศึกษาของชาย หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาที่จบสูงสุดของชาย ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังนี้

- 7.1 กลุ่มผู้มีการศึกษต่ำ ได้แก่
  - ระดับการศึกษาต่ำกว่า มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า
- 7.2 กลุ่มผู้มีการศึกษปานกลาง ได้แก่
  - ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า ถึง ระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า
- 7.3 กลุ่มผู้มีการศึกษาสูง ได้แก่
  - ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี เทียบเท่า หรือ สูงกว่า

8. แบบของครอบครัว หมายถึง แบบครอบครัวเดี่ยว และ แบบครอบครัวขยาย

8.1 แบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยคู่สมรสคู่หนึ่งและบุตรที่ยังไม่ได้สมรสอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ครอบครัวประเภทนี้โดยทั่วไปจะมีสมาชิกจำนวนน้อย และมีความใกล้ชิดผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น เพราะสมาชิกมีเพียง พ่อ แม่ และลูก ซึ่งมีแค่สองชั่วคน (Generation) เท่านั้นคือ ชั่วคนของพ่อแม่และชั่วคนของลูก (ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ, 2535: 60)

8.2 แบบครอบครัวขยาย (Extended family) คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมาก ทั้งสมาชิกที่เกี่ยวข้องกันโดยสายโลหิตและโดยการสมรส ครอบครัวขยายประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออยู่คนละบ้านแต่อยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยมากครอบครัวขยายจะมีด้วยกันสองแบบที่สำคัญคือ (ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ, 2535: 73-79)

8.2.1 ครอบครัวขยายในแนวนอน (Vertical extended family)

ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัวที่มีความเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิตโดยตรงตั้งแต่สองชั่วคนขึ้นไป อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน เช่น มีปู่ย่า ตา ยาย พร้อมทั้งพ่อ แม่ ลูก หลาน อยู่อาศัย

ในครัวเรือนเดียวกัน

8.2.2 ครอบครัวขยายในแนวนอน (Horizontal extended family) ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัวซึ่งเกี่ยวข้องกับเป็นพี่น้องกัน (Siblings) อยู่รวมกันในครัวเรือนเดียวกัน เช่น ครอบครัวของพี่ชายและครอบครัวของน้องชายอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกัน ในครอบครัวขยายในแนวนอนจะประกอบด้วยพี่น้องเพศเดียวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่เกี่ยวข้องกันโดยสายโลหิต คู่สมรสของแต่ละคนและบรรดาลูก ๆ ของพวกเขาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

9. การช่วยงานบ้าน หมายถึง การที่ชายช่วยทำกิจต่างๆ ภายในบ้าน เช่น ภูบ้าน กวาดบ้าน รวมถึงกระทั่งการซ่อมแซมบ้านด้วย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งมาตรา ไว้ดังนี้

9.1 กลุ่มบิดาที่ไม่เคยช่วยงานบ้านเลยหรือช่วยบ้างเล็กน้อย ได้แก่ กลุ่มบิดาที่ไม่ต้องช่วยทำงานบ้านเพราะมีผู้ทำอยู่แล้ว กลุ่มบิดาที่ได้ช่วยเลย กลุ่มบิดาที่ช่วยบ้างเล็กน้อย

9.2 กลุ่มบิดาที่ช่วยงานบ้านประจำหรือเป็นผู้ทำงานบ้านเอง ได้แก่ กลุ่มบิดาที่ช่วยงานบ้านเป็นประจำกลุ่มบิดาที่เป็นผู้ทำงานบ้านเอง

10. จำนวนบุตร หมายถึง จำนวนบุตรทั้งหมดของชายที่มีอยู่ สามารถแบ่งได้ คือ

10.1 กลุ่มบิดาที่มีบุตร 1 คน

10.2 กลุ่มบิดาที่มีบุตร 2 คน

10.3 กลุ่มบิดาที่มีบุตร 3 คน ขึ้นไป

11. อายุ หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์นับถึงในวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนวันที่กรอกแบบสอบถาม ซึ่งสามารถแบ่งเกณฑ์อายุของบิดาได้ ดังนี้

11.1 กลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย (34 ปี หรือ ต่ำกว่า)

11.2 กลุ่มบิดาที่มีอายุปานกลาง (35 ปี ถึง 39 ปี)

11.3 กลุ่มบิดาที่มีอายุสูง (40 ปี หรือ มากกว่า)

12. ระยะเวลาสมรส หมายถึง ระยะเวลาที่อยู่กันร่วมกับภรรยาที่เป็นมารดาของบุตรที่เรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาล สามารถแบ่งเกณฑ์ระยะเวลาได้ ดังนี้

12.1 กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาสมรสน้อย (7 ปี หรือ ต่ำกว่า)

12.2 กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาสมรสปานกลาง (7.1 ปี ถึง 12 ปี)

12.3 กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาสมรสมาก (12.1 ปี หรือ สูงกว่า)

13. ผู้ดูแลในวัยเด็ก หมายถึง ผู้ที่ดูแลในขณะที่ชายยังอยู่ในวัยเด็ก ซึ่งอาจแบ่งได้คือ
- 13.1 ไม่มีบิดาร่วมเลี้ยงดูในวัยเยาว์ ได้แก่
    - 13.1.1 มารดา
    - 13.1.2 ญาติและคนอื่น ๆ
  - 13.2 มีบิดาร่วมเลี้ยงดูในวัยเยาว์ ได้แก่
    - 13.2.1 บิดาเป็นผู้เลี้ยงดู
    - 13.2.2 ทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้ดูแล

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. วิเคราะห์รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้ค่าร้อยละของจำนวนประชากรที่แสดงบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร นำมาเปรียบเทียบกันในแต่ละรูปแบบว่ารูปแบบใดที่บิดาในกรุงเทพมหานครที่มีจะแสดงมากที่สุด ซึ่งรูปแบบในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดาแบ่งได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

- 2.1 การมีส่วนร่วมวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร
- 2.2 การมีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร
- 2.3 การมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพขณะที่บุตรเป็นปกติและขณะที่บุตรเจ็บป่วย
- 2.4 การมีส่วนร่วมปกป้องคุ้มครองอันตรายที่เกิดขึ้นกับบุตร
- 2.5 การมีส่วนร่วมเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม

2. วิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าร้อยละและการวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-Tabulation) เพื่อแสดงลักษณะทั่วไปและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ศึกษา โดยใช้ อาชีพ สถานภาพอาชีพ การช่วยงานบ้าน และตัวแปรอิสระอื่น ๆ เป็นตัวแปรคุมสลับกันไปตามความเหมาะสม และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระด้วยค่าสถิติไคสแควร์ (X^2 -Test) ที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 ซึ่งหมายความว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระมีโอกาสเป็นไปได้ หรือมีความเชื่อถือได้ ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 95

ของตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนการเสนอค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ เสนอในรูป P-Value

3. วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดากับตัวแปรอิสระต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) เพื่อศึกษาความแตกต่างของหน่วยวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระ ว่ามีปริมาณความแตกต่างกันมากน้อยเท่าใดในเรื่องของตัวแปรตาม และการวิเคราะห์จำแนกหมู่ที่มุ่งไปที่ภายในตัวแปรเลือกว่ากลุ่มย่อยของตัวแปรนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ โดยเอาค่าเฉลี่ย (ของมาตรวัดตัวแปรตาม) ของกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระมาเปรียบเทียบกัน

สำหรับลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์บทที่ 3 บทที่ 4 และบทที่ 5 นั้น ค่าร้อยละที่แสดงเป็นผลที่ได้มาจากการถ่วงน้ำหนักแล้ว ส่วนจำนวนตัวอย่างที่อยู่ในวงเล็บเป็นจำนวนที่ยังไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก นอกจากนี้จำนวนตัวอย่างในตารางต่าง ๆ ที่แสดงอาจแตกต่างกันไป เพราะการตัดจำนวนตัวอย่างที่ไม่ตอบ ไม่ทราบ ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา

ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกตามลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ อาชีพ อาชีพของภรรยา สถานภาพอาชีพ สถานภาพอาชีพของภรรยา และรายได้ของครัวเรือน ลักษณะภูมิหลังทางสังคม ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาของภรรยา แบบของครอบครัว และการมีส่วนร่วมในการช่วยงานบ้าน ส่วนลักษณะภูมิหลังทางประชากร ซึ่งได้แก่ จำนวนบุตร อายุ ระยะเวลาสมรส และผู้ดูแลในวัยเด็ก โดยจะจำแนกจำนวนตัวอย่างในแต่ละหมวดตัวแปรที่ปรากฏในตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2 จะเป็นการแสดงจำนวนตัวอย่างที่ยังมิได้ถ่วงน้ำหนัก ซึ่งจะปรากฏอยู่ในวงเล็บ ส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ยต่าง ๆ ที่แสดงเป็นผลที่ปรากฏนั้น ได้จากการถ่วงน้ำหนักแล้ว (Weighted percent) และนอกจากนี้ จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตัวแปรอาจจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้ เนื่องจากการตัดจำนวนตัวอย่างที่ไม่ได้ตอบแบบสอบถามในตัวแปรนั้น ๆ ซึ่งจะมีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

1.1 อาชีพและสถานภาพการทำงาน เมื่อพิจารณาถึงอาชีพของชายที่เป็นบิดา แล้ว พบว่ามีชายที่ทำงานนอกบ้านถึงร้อยละ 90.3 ส่วนชายที่ทำงานอยู่ที่บ้านมีเพียงร้อยละ 9.7

ส่วนทางด้านสถานภาพการทำงานของชายที่เป็นบิดา เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า กลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน จะมีสัดส่วนมากที่สุด คือร้อยละ 36.7 รองลงมาคือกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้างและมีลูกจ้าง ลูกจ้างเอกชน ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และกลุ่มบุคคลที่ทำงานให้กับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 22.2, 17.1, 15.3 และ 2.1 ตามลำดับ ดังนั้น เมื่อจัดกลุ่มต่าง ๆ ตามนิยามศัพท์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว พบว่า กลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง ประกอบด้วย ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน มีสูงถึงร้อยละ 60.4 และ กลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัว รวมถึงการทำงานให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าตอบแทน คิดเป็นร้อยละ 39.6

1.2 อาชีพและสถานภาพการทำงานของภรรยา ทางด้านอาชีพของภรรยา นั้น พบว่ากลุ่มภรรยาที่ทำงานนอกบ้าน คิดเป็นร้อยละ 58.4 และ กลุ่มภรรยาที่ทำงานที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 41.6

ส่วนทางด้านสถานภาพการทำงานของภรรยา นั้น พบว่า กลุ่มภรรยาที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน จะมีสัดส่วนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงมา คือ กลุ่มภรรยาที่มีสถานภาพการทำงานที่ทำงานให้ครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้าง ลูกจ้างรัฐบาล สถานภาพเป็นนายจ้างที่มีลูกจ้าง และไม่มีลูกจ้างจะมีสัดส่วนเท่า ๆ กัน และกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นสัดส่วนที่ต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.6, 18.0, 11.8, 11.4, และ 6.4 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำตัวแปรสถานภาพการทำงานมาจัดกลุ่มแล้ว พบว่า กลุ่มที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างซึ่งได้แก่ ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างเอกชน เป็นสัดส่วนที่มากที่สุด คือ ร้อยละ 53.2 และกลุ่มที่มีสถานภาพการทำงานที่เป็น นายจ้างที่มีลูกจ้าง และไม่มีลูกจ้าง รวมถึงผู้ที่ทำงานให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้าง คิดเป็น 46.8

1.3 รายได้ของครัวเรือน เมื่อพิจารณาถึงรายได้ของครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยกำหนดให้รายได้ครัวเรือนที่ได้ต่ำกว่า 16,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีรายได้ครัวเรือนต่ำ รายได้ครัวเรือนที่อยู่ระหว่าง 16,001 ถึง 35,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีรายได้ครัวเรือนปานกลาง รายได้ครัวเรือนที่อยู่ระหว่าง 35,001 ถึง 75,000 บาท เป็นกลุ่ม

ที่มีรายได้อัตราเร็วเรื้อรังค่อนข้างสูง และรายได้อัตราเร็วเรื้อรังอยู่ที่ 75,001 บาท หรือสูงกว่า ปรากฏว่า สัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ปานกลางสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.7 และรองลงมา คือ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ รายได้อัตราเร็วเรื้อรัง และสูง คิดเป็นร้อยละ 29.2, 28.5 และ 11.6 ตามลำดับ สำหรับรายได้อัตราเร็วเรื้อรังของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ 47,571.08 บาท ต่อเดือน

2. ลักษณะภูมิหลังทางสังคม

2.1 ระดับการศึกษา ในการพิจารณาถึงระดับการศึกษาของชายที่เป็นบิดานั้น พบว่า ระดับการศึกษาสูง คือ ระดับการศึกษาชั้นปริญญาตรี หรือ สูงกว่าและระดับการศึกษาปานกลาง คือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 (หรือเทียบเท่า) ถึง ระดับอนุปริญญา (หรือเทียบเท่า) จะมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 37.3 และ 36.8 ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษาต่ำ คือ ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า จะมีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 25.9

2.2 แบบของครอบครัว เมื่อพิจารณาถึงแบบของครอบครัวแล้ว พบว่า ครอบครัวแบบขยายจะมีสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 63.6 และ ครอบครัวแบบเดี่ยวจะมีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็น 36.4

2.3 การช่วยงานบ้าน พบว่า สัดส่วนของชายที่ช่วยงานบ้านบ้างเป็นบางครั้ง จะมีสัดส่วนสูงที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 54.1 รองลงมาได้แก่ ชายที่ช่วยงานบ้านบ่อยครั้ง ชายที่ไม่เคยช่วยเลยเนื่องจากมีผู้ช่วยอยู่แล้ว ชายที่ไม่เคยได้ช่วยเลย และสัดส่วนที่ต่ำที่สุด คือ ชายที่ทำงานบ้านด้วยตนเอง คิดเป็น ร้อยละ 30.0, 7.2, 4.4 และ 4.3 ตามลำดับ ดังนั้น เมื่อนำตัวแปรดังกล่าวมารวมกลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่เคยช่วยงานบ้านเลยหรือช่วยเล็กน้อย จะมีสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 65.7 และ ร้อยละ 34.3 เป็นสัดส่วนของชายที่ช่วยงานบ้านเป็นประจำหรือเป็นผู้ทำงานบ้านเอง

3. ลักษณะภูมิหลังทางประชากร

3.1 จำนวนบุตร เมื่อจำแนกข้อมูลที่ได้จากจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ พบว่า กลุ่มชายที่มีบุตร 2 คน มีสัดส่วนที่สูงมากที่สุด คือ ร้อยละ 51.8 รองลงมา ได้แก่ ชายที่มีบุตร 1 คน และ 3 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.7 และ 19.5 ตามลำดับ ส่วนจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยของชายที่เป็นบิดา คือ 1.97 คน

3.2 อายุ อายุของชายที่เป็นบิดานั้น พบว่า ชายที่มีอายุปานกลาง (35 - 39 ปี) มีสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 37.0 รองลงมา ชายที่มีอายุน้อย (40 ปีขึ้นไป) และ สูง (34 ปี หรือต่ำกว่า) คิดเป็น ร้อยละ 33.8 และ 29.2 ตามลำดับ และอายุเฉลี่ยของชายที่เป็นบิดา คือ 36.77 ปี

3.3 ระยะเวลาสมรส เมื่อพิจารณาถึงระยะเวลาสมรสของชายที่เป็นบิดา แล้ว พบว่า ชายที่มีระยะเวลาสมรสปานกลาง (7.1 ปี ถึง 12 ปี) เป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด คือ ร้อยละ 47.6 รองลงมา คือ ชายที่มีระยะเวลาสมรสมาก (12 ปีขึ้นไป) และ น้อย (7 ปี หรือต่ำกว่า) คิดเป็น ร้อยละ 26.4 และ 26.0 ตามลำดับ โดยระยะเวลาสมรสเฉลี่ย คือ 9.31 ปี

3.4 ผู้ดูแลบิดาในวัยเด็ก เกี่ยวกับผู้ดูแลบิดาในวัยเด็กนั้น พบว่า สัดส่วนของการดูแลจากทั้งบิดาและมารดานั้นมีสูงที่สุด คือ ร้อยละ 74.2 รองลงมา คือ แม่เป็นผู้ดูแลคนเดียว ญาติอื่น ๆ เป็นผู้ดูแล และพ่อเป็นผู้ดูแลคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 16.9, 6.4, 2.6 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำมารวมกลุ่มโดย กลุ่มที่มีบิดาร่วมในการดูแลจะมีสัดส่วนมากกว่า คือ ร้อยละ 76.8 และ กลุ่มที่ไม่มีบิดาร่วมในการดูแลจะมีสัดส่วนน้อยกว่า คือ ร้อยละ 23.2

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ร้อยละของชายที่เป็นบิดาของนักเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะ
ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ
ลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ	
1. อาชีพ	
- อาชีพที่ประกอบกิจนอกบ้าน	90.3
- อาชีพที่ประกอบกิจที่บ้าน	9.7
รวม	100.0 (708)
2. อาชีพของภรรยา	
- อาชีพที่ประกอบกิจนอกบ้าน	58.4
- อาชีพที่ประกอบกิจที่บ้าน	41.6
รวม	100.0 (706)
3. สถานภาพการทำงาน	
- สถานภาพการทำงานนาสจ้างและทำให้ครอบครัว	39.6
- นาสจ้างและมีลูกจ้าง	22.2
- ทำธุรกิจส่วนตัวแต่ไม่มีลูกจ้าง	15.3
- ทำงานให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้าง	2.1
- สถานภาพการทำงานลูกจ้าง ต่าง ๆ	60.4
- ลูกจ้างรัฐบาล	17.1
- ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	6.6
- ลูกจ้างเอกชน	36.7
รวม	100.0 (712)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ
4. สถานภาพการทำงานของภรรยา	
- สถานภาพการทำงานนางจ้างและทำให้ครอบครัว	41.3
- นางจ้างและมีลูกจ้าง	10.0
- ทำธุรกิจส่วนตัวแต่ไม่มีลูกจ้าง	9.6
- ทำงานให้กับครอบครัวโดยมิได้รับค่าจ้าง	21.7
- สถานภาพการทำงานลูกจ้าง ต่าง ๆ	46.4
- ลูกจ้างรัฐบาล	15.7
- ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	4.1
- ลูกจ้างเอกชน	26.6
- ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ เลย	12.3
รวม	100.0 (700)
5. รายได้ของครัวเรือน	
- รายได้ต่ำ (16,000 หรือ ต่ำกว่า)	29.7
- รายได้ปานกลาง (16,001 ถึง 35,000)	30.0
- รายได้ค่อนข้างสูง (35,001 ถึง 75,000)	28.3
- รายได้สูง (75,001 ขึ้นไป)	11.9
รวม	100.0 (629)
รายได้เฉลี่ย (บาท ต่อ เดือน)	47571.08

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ
ลักษณะภูมิหลังทางสังคม	
1. ระดับการศึกษา	
- ระดับการศึกษาต่ำ (มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือต่ำกว่า)	25.9
- ระดับการศึกษาปานกลาง (มัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงอนุปริญญา)	36.8
- ระดับการศึกษาสูง (ปริญญาตรี หรือสูงกว่า)	37.3
รวม	100.0 (715)
2. แบบของครอบครัว *	
- ครอบครัวขยาย	63.6
- ครอบครัวเดี่ยว	36.4
รวม	100.0 (719)
3. การช่วยงานบ้าน	
- ไม่มีส่วนช่วยเหลือ หรือช่วยเล็กน้อย	65.7
- ไม่ช่วยเหลือเพราะมีผู้ช่วยอยู่แล้ว	7.2
- ไม่เคยช่วยเหลือ	4.4
- ช่วยบ้างเล็กน้อย	54.1
- ช่วยเป็นประจำ หรือเป็นผู้ทำงานบ้านเอง	34.3
- ช่วยเป็นประจำ	30.0
- เป็นผู้ทำงานบ้านเอง	4.3
รวม	100.0 (724)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ
ลักษณะภูมิหลังทางประชากร	
1. จำนวนบุตร	
- บุตร 1 คน	28.5
- บุตร 2 คน	51.6
- บุตร 3 คน ขึ้นไป	19.9
รวม	100.0 (719)
ค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตร (คน)	1.97
2. อายุ	
- อายน้อย (34 ปี หรือต่ำกว่า)	34.7
- อายุปานกลาง (35 ถึง 39 ปี)	36.8
- อายุมาก (40 ปีขึ้นไป)	28.6
รวม	100.0 (707)
ค่าเฉลี่ยของอายุ (ปี)	36.77
3. ระยะเวลาสมรส	
- ระยะเวลาสั้น (7 ปี หรือต่ำกว่า)	25.5
- ระยะเวลาปานกลาง (7.1 ปี ถึง 12 ปี)	48.3
- ระยะเวลามาก (12.1 ปี ขึ้นไป)	26.2
รวม	100.0 (694)
ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาสมรส (ปี)	9.31

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	ร้อยละ
4. ผู้ดูแลบิดาในวัยเด็ก	
- ไม่มีบิดาเป็นผู้ดูแลในวัยเด็ก	23.2
- แม่เป็นผู้ดูแล	16.9
- ญาติอื่น ๆ เป็นผู้ดูแล	6.4
- มีบิดาเป็นผู้ดูแลในวัยเด็ก	76.8
- มีพ่อเป็นผู้ดูแล	2.6
- มีทั้งพ่อและแม่เป็นผู้ดูแล	74.2
รวม	100.0 (724)

* หมายเหตุ ผู้ตอบแบบสอบถามตอบเองว่าลักษณะครอบครัวเดี่ยวหรือขยาย

4. การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดา

4.1 การเป็นผู้วางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร เกี่ยวกับบทบาทของชายที่เป็นบิดาในด้านการเป็นผู้วางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตรนี้ พบว่า ชายที่เป็นบิดาแสดงบทบาทระดับปานกลาง (8 - 12 คะแนน) นี้ มีสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 58.4 รองลงมา ได้แก่ ชายที่แสดงบทบาทต่ำ (7 คะแนน หรือต่ำกว่า) และ ชายที่แสดงบทบาทสูง (13 คะแนนขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 36.7 และ 5.0 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 2) ซึ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนในรูปแบบนี้ คือ 8.2

4.2 การเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร ในการแสดงบทบาททางด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตรนี้ ปรากฏว่า ชายที่เป็นบิดาส่วนใหญ่จะแสดงพฤติกรรมด้านนี้ในระดับปานกลางเป็นสัดส่วนสูงที่สุด (17 - 27 คะแนน) คือ ร้อยละ 63.0 รองลงมา ได้แก่ ชายที่แสดงบทบาทในระดับสูง (28 คะแนน ขึ้นไป) และ ระดับต่ำ (16 คะแนน หรือต่ำกว่า) คิดเป็น 21.3 และ 15.7 ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนในรูปแบบนี้ คือ 22.5

4.3 การเป็นผู้ดูแลสภาพขณะที่บุตรเป็นปกติและขณะที่บุตรเจ็บป่วย ชายที่แสดงบทบาทนี้เป็นสัดส่วนสูงที่สุดได้แก่ การแสดงบทบาทระดับปานกลาง (19 - 30 คะแนน) คือ ร้อยละ 53.0 และ รองลงมา คือ การแสดงบทบาทระดับต่ำ (18 คะแนน หรือต่ำกว่า) และการแสดงบทบาทระดับสูง (31 คะแนนขึ้นไป) คิดเป็น ร้อยละ 29.7 และ 17.3 ตามลำดับ ซึ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนในรูปแบบนี้ คือ 22.8

4.4 การเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายที่เกิดกับบุตร เกี่ยวกับการแสดงบทบาททางด้านเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายที่จะเกิดกับบุตร พบว่า ชายที่เป็นบิดาจะแสดงบทบาทนี้ในระดับสูงจะมีสัดส่วนมากที่สุด (21 คะแนนขึ้นไป) คือ ร้อยละ 53.0 และรองลงมา ได้แก่ การแสดงบทบาทในระดับปานกลาง (13 - 20 คะแนน) และการแสดงในระดับต่ำ (12 คะแนน หรือต่ำกว่า) คิดเป็น ร้อยละ 37.2 และ 9.8 ตามลำดับ ซึ่งค่าเฉลี่ยของคะแนนในรูปแบบนี้ คือ 19.4

4.5 การเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม ในการแสดงบทบาทของชายในด้านการเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม พบว่า ชายที่เป็นบิดาแสดงบทบาทนี้ในระดับปานกลางมากที่สุด (8 - 12 คะแนน) เพียงร้อยละ 44.6 และรองลงมา คือ การแสดงบทบาทในระดับสูง (13 คะแนนขึ้นไป) และ การแสดงบทบาทในระดับต่ำ (9 คะแนน หรือต่ำกว่า) คิดเป็น ร้อยละ 42.6 และ 12.8 ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยของคะแนนในรูปแบบนี้ คือ 11.4

ดังนั้น เมื่อนำรูปแบบในการเลี้ยงดูบุตรทั้งหมดมารวมกันเป็นตัวแปรในการเลี้ยงดูบุตร (โดยรวม) พบว่าโดยส่วนใหญ่ของชายที่เป็นบิดาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร จะแสดงบทบาทการเลี้ยงดูบุตรในระดับปานกลางเป็นสัดส่วนที่มากที่สุด (71 - 100 คะแนน) คือ ร้อยละ 55.1 ส่วนรองลงมาคือ การแสดงบทบาทในระดับต่ำ (70 คะแนน หรือต่ำกว่า) และการแสดงบทบาทในระดับสูง (101 คะแนนขึ้นไป) จะมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ 22.9 และ 22.0 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 2) โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของชายโดยรวม คือ 84.6

ตารางที่ 2 ร้อยละของชายที่เป็นบิดาของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ร้อยละ
1. การเป็นผู้วางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร	
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (7 คะแนน หรือต่ำกว่า)	36.7
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (8 - 12 คะแนน)	58.4
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูง (13 คะแนนขึ้นไป)	5.0
รวม	100.0 (706)
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม (ค่าพิสัย 0 - 15 คะแนน)	8.2
2. การเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของบุตร	
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (16 คะแนน หรือต่ำกว่า)	15.7
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (17 - 27 คะแนน)	63.0
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูง (28 คะแนนขึ้นไป)	21.3
รวม	100.0 (713)
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม (ค่าพิสัย 0 - 33 คะแนน)	22.5
3. การเป็นผู้ดูแลสุขภาพขณะที่บุตรเป็นปกติและเจ็บป่วย	
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (18 คะแนน หรือต่ำกว่า)	29.7
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (19 - 30 คะแนน)	53.0
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูง (31 คะแนนขึ้นไป)	17.3
รวม	100.0 (707)
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม (ค่าพิสัย 0 - 36 คะแนน)	22.8

ตารางที่ 2 (ต่อ)

พฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร	ร้อยละ
4. การเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายที่เกิดกับบุตร	
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (12 คะแนน หรือต่ำกว่า)	9.8
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (13 - 20 คะแนน)	37.2
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูง (21 คะแนน ขึ้นไป)	53.0
รวม	100.0 (717)
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม (ค่าพิสัย 0 - 24 คะแนน)	19.4
5. การเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม	
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (7 คะแนน หรือต่ำกว่า)	12.8
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (8 - 12 คะแนน)	44.6
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูง (13 คะแนน ขึ้นไป)	42.6
รวม	100.0 (720)
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม (ค่าพิสัย 0 - 15 คะแนน)	11.4
การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร (โดยรวม)	
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ (70 คะแนน หรือต่ำกว่า)	22.9
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรปานกลาง (71 - 100 คะแนน)	55.1
- การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูง (101 คะแนน ขึ้นไป)	22.0
รวม	100.0 (672)
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม (ค่าพิสัย 0 - 123 คะแนน)	84.6